

علوم غزته سي

العدد - ٧

۲۔ رحمت المرحوم

15A7

* الرد علی من رد علی الغزالی *

(مابعد من ۶)

(۵) امام غزالی تهافت الفلاسفة مقدمه ثانیه سنده دیکه
 ۶ فلاسفه اید اهل دین بینده موجود مخالفت اوج قسم در
 آ نزاع لفظی . فلاسفه مثلاً واجب الوجوده جوهر
 تسمیه اید لر و بولکله ی موجود اید تفسیر اید رب جسم
 متحیز معناسی مراد ایتزلر . بز بونوع نزاعی ابطاله توغل
 ایتیز جوهر دن قیام بالنفس معناسه اتفاق دقوعی
 تقدیرنده بومعنا ی جوهر اسمیه تعبیر یحی لفته راجع در
 لفتجه مساع برلندیغی حالده لسان شرعده اطلاقک جواز
 وعدم جوارنی مباحث فقیه یه کیرر (حاصلی معنایه باقان
 کلام وفلسفه یه متعلق مسئله اولماز)

۷ اصول دیندن بر اصله طوقمیان رایدی در بریابده
 آنلرله منازعه ضروریات دینی دن دکلدر مثلاً خسوف قمر
 بین الشمس والقمر ارضک حیلر لیلله نور قمری نک عسدر
 انما سدن عبارت ۸ وارض کره در ۹ وکسوف شمس

بین الناظر والشه جرم قمرک دقیقه واحدة اوزرو. في العقدين
 حين اجتماعه ووقوفن عبارتدر ۴ رأیبری کنی
 بر قسمی دخی ابطاله تصدی ایتیز . شول کیسه که بویله
 بایده آنرا مناظره یی دیدن ظن ایده علی التحقیق دین
 حقنه جنایت ایتیش اولور و بجشی ضعیفلا شور زیرا
 بویله مسئله رشک بر اقیح حق صورته براهین هند سیاه
 مثبتدر . بر براهینه مطلع اولاندر کسوف و خسوفون و مقدار
 وانکشافه قدر کچه جک مدتدن خبر دیره بیلور بویله بر کیمیه
 ۳ خبریکز شرعه مخالفدر ۴ دیندیلی وقت کندی علمنده قطعا
 شبهه یه دوشمنز آیتحق شریعت حقنه شک ایدر
 شریعت یولیه نصرت ایتیمان کیسه نیک ضرری یولیه طمین الله
 ضررندن دها چوقدر . فصل که عقلی دشمن اجمق دوستدن
 یکدر ۴ دینمشد . مع هذا بومسائله قارشو شریعتده
 براثر یوقدر . فرضا بولنسه بیل اویده اثرک تأویلی بویلامور
 قطعیه یه مکابره دن اهنودر . ثبوتجه بومسئله لر درجه سنه
 وارامش ادله قطعیه یه قارشو نیچه ظهور تاویل اولنمشد
 ناصر شرعک بومسئله دامثاله ۹ خلاف شرع ۴ دیو

تصریحی ملحدك اڻ زياده فرج ایدہ جکی شیر
چونکہ . بو تصریحی طوطہ قدن صکرہ آرتق ابطال شریعت یولی
آسان اولور . بو مقالہ مزایسہ مستغنی و اثبات قدر
چونکہ دیندہ مثلاً عالم دن بحث عالمک حدوث و قدمک
حدوثی ثبوت بولسوندہ کرہ اولسون بسیط اولسون
مثن اولسون رکذا سموات وما تحتها قدما نیک
دیدکری کی ارن اوچ طبقہ اولسون دها اکسک یا دها
چوق حاصل نصل ونہ قدر اولورسہ اولسون دینک
انجی مقصدی عالمک اثر الہی اولدینی مسئلہ سی در
۴ اصول دیندن براصلہ تعلق ایدن نزاعدر حدوث ^{عالم}
وصفات صانع وحشر مجملری کی

(۷) مصنف بو مقدمہ ثالثہ سندہ بیان ایدرک
بو کتابدن مقصد فلاسفہ یہ حسن اعتقاد ایدنری
وفلسفہ نیک آراسی تناقضدن خالصدر ظن ایلیانری
ترہافت فلسفہ نیک وجوہنی بیان برلہ تنبیہ ایتمکدر
بنابرین بوندک علیہ مدعی مثبت کی ^{محبثہ} دخول ایتموب

انجق مطالب منکر کبی گیریشه جکدر .

(۶) فلاسفتك استدراجده بيوك حيله لرندن برى دشى
 كندولرينه برارشكال ايراد اولنديغى وقت جواب يرينه ديرلر كه
 بحث الرهيات عميق وخفى در اولا علوم رياضيه ومنطقية
 بيلمكجه وصلت ميسراولماز ؟ بوكامنى دركه مقلدلرلك
 ذهنيته برمشكل عارض اولديغى وقت آنره چاق حسن ظن ايدر
 ديرك ؟ آنرك علومنى اكلامق بكا كوج كليور چونكه رياضيات
 تحصيل ايتدم ومنطقيات قوتلدرمدم ؟

رياضيات ايسه الرهياتك بكا تعلق يوقدر هندسية
 الرهياتده احتياج يوق . اوت منطقيات احكام لابد .
 بوححيح لكن منطق آنره تخصص برعلم دكل منطق ديدك
 بزم علم كلامده كتاب النظر تسبيه قيلديغىز اصلدن عبارت
 آنر نظر اسمى منطق نامنه كويا برغرابت كوسترلك
 ايچون تغير ايتدير بزو كا كا هي كتاب الجدل وبعضا
 مدارك العقول تسبيه ايدزر كه منطق ديدكلر هيپ
 بواصولدر

مصنف مقدمات اربعي بيانن حكره ملك فلسفه

اظہار تناقض مقصد نہ کیریشور بالجملہ مباحثہ میں یکری در

آ قدم عالم ۱۰ ابدیۃ عالم ۱۱ واجب الوجودہ صانع

وعالمہ صنعت تسمیہ لرنده اولان تلبیس ۱۲ اثبات صانع

مُسنده فلاسفہ عجزی ۱۳ تعدد الہ استحالة اقامہ

برہانن عجزی ۱۴ نفی صفات ۱۵ ذات اول نہ بالجنس

نہ دہ بالفصل لاینقسم مہدی ۱۶ مبدأ اول بدماہیت

موجود بیط بحث ۱۷ مبدأ اولک جسم اولمادینہ اثباتہ

عجزی ۱۸ علت اولیٰ اثباتن عجزی ۱۹ مبدأ اولک

علم غیر مُسنده عجزی ۲۰ علم ذات مُسنده کذا

۲۱ علم جزئیات دہ کذا ۲۲ سہا متحرک بالارادہ

مقالہ شک ابطالی ۲۳ قابل اولد قری عرض محروک السہا

۲۴ نفوس سہارات عالمہ حادث جزئیاتہ یلور ادعالری

۲۵ خرق عادات محال اولدیفنہ دارمقالری ۲۶ نفس

انسانی نیک جوہر روحانی اولدیفنہ اقامہ برہانن عجزی

۲۷ نفوس بشریہ نیک استحالة فنا نہ دار برہانن عجزی

۲۸ حشر اجساد مہدی

۲۹ اثباتہ بریکری مسا ان آثارک اثبات یولنہ کتیردکری

د پیلېږنی یا لایړاد تحکیم ایتدکدن حکره رد و تجیزاید
یعنی کوترکه شومله صحیح و بزبه دخی اولیه اولسه
فقط بونړک کتیر دکلی دیلیر براهین اولایوب فرضیات
و تخمینات قیلندن در حاصل بونړک دیدکلی طریقله
شومله ثابت اولاماز

تنبیه

برېڅنده شواخطار عاجزی په مبادرت ایدرم که امام غزالی
ترهافته فلاسف اخرنده فلاسفي اوج مسوده اصول
دین ایجابېڅه اکفار اقتضا ایدر دیدی . مسئله
(۱) قدم ماده (۲) نفی علم جزئیات (۳) حشر اجسام
لکن برنجی مسئله طوسی ترهافته کفرون

قورتاروی وایلامیدن نیچه لړک بوخدمه قائل اولدقلرني
حکایه ایدی ایکنی مسئله ایسه جلال دوانی
شرح عضدیه ده تحقیق ایلیم محذوردن قورتاروی
سپاقلی زاده مرحومک موسی الیه طعنی حتی "جلال ضلال"
تعبیرلرینه قدر جسارتی محضا قلت تتبعدن نشئت ایدوب
حقوردن اوچنی مسئله ایسه بالذات امام

غزالی مؤخرًا قرتار دینی آکلا شیلور چونکہ میزان العمل
 کتابک اولندہ حشر اجسادى انکار و ثواب و عقاب
 یا لکز نفوس ایچون روحانی اثبات مسئلہ منی بعضیلردن
 نقلدن صکرہ ۹ هذا الاعتقاد هو اعتقاد شیخ الصوفیة
 علی القطع ۱۰ یعنی براءتقاد مشایخ صوفیہ نك قطعیا اعتقادى
 دیور ودها مؤخرًا تألیف ایتدیكى المنقذ من الضلال
 کتابندہ ۱۱ کندی اعتقادى طبقى صوفیہ اعتقادى کی اولدینے
 و براءتقادہ موافقتی ایسه چوق زمان طول و دراز بحث
 و تفتیشدن صکرہ و قوعبولدینى یازار

سوال

آکلا شلدى که امام غزالی فلسفہ نك فرضیات و تخمینات
 و مطمئنات اوزره مؤسس اولان الهیاتى هدم ایتدی
 حالبرکہ نیچه حکماء شواله فلسفیه یی اخذله دینی تحکیم و تأیید
 ایتکده ایدیلر امام بوندی هدم ایدنجہ هرکسی تقلیده می
 دعوت ایتدی یوقسه عقائد اسلامیه یی ادله عقلیه
 ایه اثباته تصدی ایتدی می

جواب

اولاً شومعلومدرک الیهیاتده یعنی مادہ دن مجرد الیهیات
 مابعدالطبیعة ده برهان قابل دکلدر بگونه دک محصول
 عقول عاجزه اولان علوم طبیعی حالاً تحری ده اولوب
 نه اثبات نه ده نفیہ دائر برمداخله ایدہ ممتدر

فقط تنبیہات عقلیہ تسمیہ قلنان ادله عقلیہ یر کلنجہ
 عقائد اسلامیہ استدلال ارزوہ در امام غزالی اشہ ببولہ
 استدلال ایدرک^۶ الرسالة القدسیة بادلته البرہانیة^۷
 نام کتابی تألیف ایتشدہ کہ قدس علامہ ارسال ایتدیکی
 کتاب العقائد در برهان الدین نفی نہ صورلرندہ
 بوکتابی شرح ایتش لکن یازق کہ امامک بوکتابی اولیجہ
 یالکز ادله عقلیہ خصر ایدرک تألیفدن مرامنی غالباً اکلامیہ
 بونی دخی وعظ کتابہ دوندریدر . فقہاردن ابن ہمام
 (المروۃ ۸۶۱) بونی اولاً استدلیکی کی اختصار ایتدی

مؤخرأ بعض شیء زیاده وعلاوہ ایدوب مسایرة تسمیہ
 قلدی دهادیکلری کیی تخنیض کیی زیاده ایدرک کتاب